

การศึกษาโครงข่ายตลาดและความเชื่อมโยงของตลาดกลางข้าวและพืชไร่
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

นางมัชฌิมนต์ แสงรุ่งสว่าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974 - 53 - 1095 - 6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF THE MARKET NETWORK AND LINKAGES OF RICE AND CROP
CENTER MARKETS IN THE UPPER EASTERN REGION

Mrs. Machimon Seangrungsawang

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Regional Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974 - 53 - 1095 - 6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาโครงข่ายตลาดและความเชื่อมโยงของตลาดกลางข้าวและ
พืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน

โดย

นางมัชฌิมนต์ แสงรุ่งสว่าง

สาขาวิชา

การวางแผนภาค

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ เลอสม สถาปิตานนท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปเสนีย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บรรณไศเกษิษฐ์ เมฆวิชัย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ)

มัชฌิมินต์ แสงรุ่งสว่าง : การศึกษาโครงข่ายตลาดและความเชื่อมโยงของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียง
 ตอนบน (A STUDY OF THE MARKET NETWORK AND LINKAGES OF RICE AND CROP CENTER
 MARKETS IN THE UPPER EASTERN REGION) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย
 ศิริรินทร์ภาณุ : 306 หน้า. ISBN 974- 3-1095-6

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกระจายตัวและที่ตั้งของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ศึกษาโครงข่ายตลาดข้าวของ
 ตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ศึกษาความเชื่อมโยงในด้านที่ตั้งและโครงข่ายตลาดระหว่างตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน
 และเสนอแนะในการพัฒนาตลาดและโครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน ซึ่งประกอบด้วยจังหวัด
 นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา และสระแก้ว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการสำรวจ และจากกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม
 ประกอบด้วย เกษตรกรทำนา ผู้ประกอบการตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตร ผู้ประกอบการโรงสีข้าว และนักวิชาการ
 ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ในด้านที่ตั้งและการกระจายตัวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน ที่ตั้งตลาดกลางมี
 ศักยภาพในด้านโครงข่ายคมนาคมโดยพื้นที่เป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างภาคตะวันออกเฉียงตอนบน ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่
 ชายฝั่งทะเลตะวันออกและเชื่อมออกสู่ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย จากที่ตั้งพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มทำให้มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ
 นอกจากนี้สภาพที่ตั้งตลาดกลางแต่ละแห่งยังมีสถานที่วางขบวนการคมนาคมเข้าออกได้โดยสะดวก ในขณะที่พบปัญหาในการตลาดที่
 มีแหล่งรับซื้ออื่นตั้งอยู่ใกล้ที่ตั้งตลาดกลาง ปัญหาด้านการบริหารงานของตลาดกลางโดยตลาดกลางทำการค้าขายข้าวเองซึ่งไม่ได้เป็น
 ลักษณะของตลาดกลางที่แท้จริง ปัญหาด้านขาดการสนับสนุนจากรัฐบาล ปัญหาด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกรในการจำหน่ายผลผลิต
 และปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ส่วนการกระจายตัวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบนมีตลาด
 กลางข้าวและพืชไร่ จำนวน 3 แห่ง กระจายตัวอยู่ในจังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา ตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายก
 ตั้งอยู่ใกล้กับตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดฉะเชิงเทราในระยะทางน้อยกว่า 30 กิโลเมตร ซึ่งต่ำกว่าที่กรมการค้าภายในกำหนด ทำให้มี
 พื้นที่ขอบเขตตลาดทับกันที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี และเขตหนองจอก กรุงเทพฯ ทำให้ใน
 พื้นที่มีปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอในการเข้าสู่ตลาดกลาง ในด้านโครงข่ายตลาดทั้งสามตลาด พบว่า โครงข่ายตลาดข้าวเปลือกที่เข้าสู่
 ตลาดกลาง ประกอบด้วย ตลาดระดับท้องถิ่นและตลาดระดับภูมิภาค ส่วนโครงข่ายตลาดข้าวที่กระจายออกจากตลาดกลาง ประกอบด้วย
 ตลาดระดับท้องถิ่น ตลาดระดับภูมิภาค และตลาดระดับประเทศ โดยข้าวเปลือกส่วนใหญ่สามารถเข้าสู่ตลาดระดับภูมิภาคได้โดยตรงโดยไม่
 ผ่านตลาดระดับท้องถิ่นหรือตลาดในระดับล่างก่อนและโครงข่ายตลาดไม่ได้เป็นไปตามลำดับของตลาดตามทฤษฎีชุมชนศูนย์กลาง เนื่องจาก
 ในพื้นที่มีเส้นทางคมนาคมสะดวกและมีกลุ่มผู้รับซื้อกระจายอยู่โดยทั่วไปซึ่งสามารถส่งออกจำหน่ายยังตลาดที่ใหญ่ได้โดยไม่จำเป็นต้อง
 ต้องผ่านตลาดระดับเล็กก่อน ในด้านความเชื่อมโยงของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ใน ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน พบว่า ตลาดกลางข้าวและ
 พืชไร่มีความเชื่อมโยงกันในด้านกายภาพโดยมีโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้โดยสะดวก ส่วนในด้านโครงข่ายตลาด ตลาด
 กลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายกและตลาดกลางจังหวัดฉะเชิงเทรามีความเชื่อมโยงกันในด้านโครงข่ายตลาดโดยมีตลาดกลุ่มเกษตรกร
 และโรงสีข้าวเป็นผู้ขายกลุ่มเดียวกันและมีกลุ่มผู้ส่งออกซึ่งเป็นผู้รับซื้อกลุ่มเดียวกันเนื่องจากตลาดตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน ส่วนตลาดกลางข้าวและ
 พืชไร่จังหวัดปราจีนบุรีไม่มีความเชื่อมโยงด้านโครงข่ายตลาดกับตลาดกลางข้าวและพืชไร่ทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากตลาดตั้งอยู่ห่างไกลกัน

จากผลการศึกษา ควรมีการพัฒนาตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายกและจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีการบริการแก่เกษตรกร
 ด้านการจำหน่ายปัจจัยการผลิต พัฒนาตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรีให้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและขนถ่ายสินค้าในระดับ
 ภาค และสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงตลาดโดยให้ตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรีเป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตโดยตลาดกลางข้าวและ
 พืชไร่จังหวัดนครนายกและตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดฉะเชิงเทราเข้าไปรับซื้อผลผลิตเพื่อส่งออกต่างประเทศ และภาครัฐควรให้การ
 สนับสนุนในการจัดตั้งตลาดกลางมากขึ้น

ภาควิชา.....การวางแผนภาคและเมือง.....
 สาขาวิชา..... การวางแผนภาค.....
 ปีการศึกษา.....2547.....

ลายมือชื่อผู้ผลิต.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

KEY WORD : MARKET NETWORK / LINKAGES / RICE AND CROP CENTER MARKETS

MACHIMON SEANGRUNGSAWANG : A STUDY OF THE MARKET NETWORK AND LINGKAGES OF RICE AND CROP CENTER MARKETS IN THE UPPER EASTERN REGION .

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.SAKCHAI KIRINPANU, Ph.D. 306 pp. ISBN 974- 3-1095-6

The objective of this study is to examine the decentralization and the location of rice and crop center market, its network, and the link between the location and the market network of the rice and crop center market in the upper eastern region -- Nakorn Nayok, Prachin Buri, Chachengsao and Sakaew. It also proposes recommendation regarding the development of the market and its network. The data collection process includes a review of related literature, a survey, and a questionnaire for 5 sampling groups -- farmers, rice and crop center market entrepreneurs, agriculture cooperative managers, rice mill entrepreneurs, and academic scholars involved.

The results of the study reveal that the location of the center market has a potential in communication network since the area acts as a passage between the Upper East, the Central, the North East, and the East Coast. This area is also a way to Cambodia. Due to the fact that this area is a low flat meadow, it becomes the major center with a potential to produce rice. In addition, the location area of each market center has large space for convenient entrance and exits. It is also found that problems include the existence of other markets close to the center market, an administrative problem resulting from the center market becoming a rice trader -- not a true center market, lack of government support, lack of farmer grouping for selling the products, and lack of public relations on information and news. With respect to the decentralization of the market, the results show that in the Upper East there are three rice and crop market centers in Nakorn Nayok, Prachin Buri, and Chachengsao. The rice and crop center market in Nakorn Nayok is located less than 30 kms. from the rice and crop center market in Chachengsao. The distance between these two markets is less than what the Department of Internal Trade has defined. Consequently, the border area of the market is overlapped at Bang Nampraew District, Chachengsao, Ban Sang District, Prachin Buri, and Nong Chok District, Bangkok. This overlapping causes the insufficient products for the market centers. Regarding the market network, it is found that the rice market network for the center market consists of local markets and regional markets. The rice market network coming out of the center market is composed of local markets, regional markets, and national markets. Most rice can directly enter the regional market without first passing through the local market or the lower market. Moreover, the market network does not follow the hierarchical order of the market according to the community-centered theory. This is because the area with convenient transportation lines and wide-spread buyers can send out its products to a bigger market without passing through a smaller market before. The study also reveals that there is a physical link among the rice and crop center markets as there is a transportation network for convenient commuting. In terms of the market network, the rice and crop center markets in Nakorn Nayok and Chachengsao are linked in the market network since the same farmer market, and rice mills are their selling groups and same exporters are their buying groups due to the close location of the two markets. However, the center market in Prachin Buri does not have a market network link to the two markets because of the outreach location.

It is recommended that there should be a development of the rice and crop center markets in both Nakorn Nayok and Chachengsao so that there will be product selling services for farmers. The center market in Prachin Buri should also be developed to become a regional center for trading exchange and transfer. The market network should be encouraged so that the center market in Prachin Buri becomes a product collection source for the center markets of Nakorn Nayok and Chachengsao to buy the products for international export. Also, the government sector should support the founding of the more center

Department.....Urban and Regional Planning.....
Field of study....Regional Planning.....
Academic year.....2004.....

Student's signature
Advisor's signature.....

Machimon S.

Sakchai Kirinpanu

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาโครงข่ายตลาดและความเชื่อมโยงของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน" ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งในการให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จากรองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย ศิริจันทร์ภาณุ อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนในด้านงบประมาณ เป็นทุนอุดหนุนการวิจัยจากธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้รับความกรุณาในด้านข้อมูล จากหน่วยงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในจังหวัดนครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว และฉะเชิงเทรา ได้แก่ สำนักงานการค้าภายในจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานจังหวัด สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตและบำรุงรักษาที่ 2 จังหวัดนครนายก และอีกหลายหน่วยงานที่ไม่ได้กล่าวถึงในที่นี้ และได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากเกษตรกรทำนา ผู้ประกอบการตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในความส่งเสริมของจังหวัด และกรมการค้าภายใน ผู้จัดการสหกรณ์ที่จัดตั้งตลาดกลางผลิตผลเกษตรประจำตำบลของสหกรณ์ ผู้ประกอบการค้าข้าว และนักวิชาการจากสำนักงานการค้าภายในจังหวัด และสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนได้รับการช่วยเหลือในการแจกแบบสอบถามและให้กำลังใจจากเจ้าหน้าที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปราจีนบุรี และนายสมอาจ แสงรุ่งสว่าง ด.ช.อนันต์ แสงรุ่งสว่าง และดวงวิญญาน ด.ช.อนพัช แสงรุ่งสว่าง ผู้ซึ่งได้ติดตามแจกแบบสอบถามจนสำเร็จเมื่อครั้งยังมีชีวิตและเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จด้วยดี

นอกจากนี้ยังได้รับความกรุณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบนจากผู้ประกอบการตลาดกลางข้าวและพืชไร่ และนายธนวิฏ สุขกมล ผู้ช่วยสำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าฉะเชิงเทรา และบุคคลอื่นที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการศึกษาซึ่งมีอาจกล่าวถึงได้หมด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนผัง.....	ณ
สารบัญแผนภูมิ.....	ด
สารบัญแผนภาพ.....	ต
สารบัญรูปภาพ.....	ถ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	2
1.3 นิยามคำศัพท์.....	3
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	7
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาภาค.....	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาภาค.....	8
2.1.2 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาท้องถิ่นตามลำดับขั้นและความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคหรือท้องถิ่น.....	9
2.1.3 แนวคิดการศึกษาความเชื่อมโยง (Linkages Study).....	12
2.2 แนวคิดทฤษฎีด้านการเลือกที่ตั้งและด้านการขนส่ง.....	14
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกที่ตั้งทางการเกษตร.....	14
2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกที่ตั้งทางการค้าและบริการ.....	17
2.2.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง.....	21

2.3	แนวคิดเกี่ยวกับการตลาดสินค้าเกษตร.....	23
2.3.1	ความหมายของการตลาดสินค้าเกษตร.....	23
2.3.2	หน้าที่การตลาดสินค้าเกษตร.....	25
2.3.3	ผู้ทำหน้าที่การตลาดสินค้าเกษตร.....	26
2.3.4	วิธีการตลาดสินค้าเกษตร (Marketing channels).....	29
2.3.5	ลักษณะของการเกษตร.....	30
2.3.6	ปัญหาของการตลาดสินค้าเกษตร.....	31
2.3.7	การแก้ปัญหาการตลาดสินค้าเกษตรที่ผ่านมาของประเทศไทย.....	33
2.4	แนวคิดเกี่ยวกับตลาดกลางสินค้าเกษตร.....	36
2.4.1	ความหมายของตลาดกลางสินค้าเกษตร	36
2.4.2	ลักษณะและรูปแบบของตลาดกลางสินค้าเกษตร	37
2.4.3	หลักเกณฑ์ในการปรับปรุง / จัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตร	39
2.4.4	เงื่อนไขและปัจจัยที่จำเป็นในการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตร.....	41
2.5	ผลการศึกษาและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	42
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	48
3.1	ขั้นตอนและวิธีการศึกษา.....	48
3.2	กลุ่มตัวอย่าง.....	48
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	54
3.4	วิธีการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	55
3.5	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
3.6	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
บทที่ 4	สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกตอนบน.....	58
4.1	วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกตอนบน.....	58
4.1.1	วิสัยทัศน์.....	58
4.1.2	ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) และผู้รับผิดชอบ.....	59

4.2	สภาพทางด้านกายภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	60
4.2.1	ที่ตั้งและเขตการปกครอง.....	60
4.2.2	ลักษณะทางภูมิศาสตร์.....	63
	(1) สภาพภูมิประเทศ.....	63
	(2) สภาพภูมิอากาศและฤดูกาล.....	65
4.2.3	การใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	66
	(1) ภาพรวมการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	66
	(2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน.....	68
4.2.4	การคมนาคมและขนส่ง.....	71
	(1) ระบบคมนาคมทางบก.....	71
	(2) ระบบคมนาคมทางน้ำ.....	76
4.2.5	ทรัพยากรธรรมชาติ.....	76
	(1) ลักษณะทางธรณีวิทยา.....	76
	(2) แหล่งน้ำธรรมชาติ.....	77
	(3) ทรัพยากรดิน.....	83
	(4) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว.....	83
4.3	ลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	86
4.3.1	ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	86
4.3.2	รายได้ต่อหัวของประชากร.....	86
4.3.3	โครงสร้างเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	86
4.3.4	อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	87
4.4	ลักษณะประชากร.....	92
4.4.1	ขนาดประชากร.....	92
4.4.2	ความหนาแน่นประชากร.....	92
4.5	ลักษณะทางสังคม.....	97
4.5.1	การตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมและการนับถือศาสนา.....	97
4.5.2	สถาบันการศึกษา.....	99
4.5.3	การบริการด้านสาธารณสุข.....	100
4.5.4	สถาบันและองค์กรทางสังคมด้านเกษตรกรรม.....	101

บทที่ 5	สภาพการตลาดข้าวในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	104
5.1	สภาพการค้าข้าวในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	106
5.2	สภาพการตลาดระดับท้องถิ่น.....	137
5.2.1	สภาพการตลาดของโรงสีข้าวในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน	137
5.2.2	สภาพการตลาดของโรงสีตลาดกลางผลิตผลเกษตรประจำตำบล.....	157
5.3	สภาพการตลาดระดับภูมิภาค.....	177
5.3.1	ความเป็นมาของตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	177
5.3.2	การกระจายตัวและที่ตั้งของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	179
5.3.3	การดำเนินธุรกิจตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	181
5.3.4	วิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	185
	(1) แหล่งที่มาของข้าวเปลือกเข้าสู่ตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	185
	(2) แหล่งกระจายข้าวออกจากตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	187
	(3) เปรียบเทียบวิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ แต่ละแห่ง.....	189
5.3.5	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินธุรกิจตลาดกลาง- ข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	199
5.3.6	พฤติกรรมทางการค้ากับตลาดกลางข้าวและพืชไร่ด้วยกัน.....	205
บทที่ 6	การวิเคราะห์โครงข่ายตลาดกลางและความเชื่อมโยงตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	206
6.1	การวิเคราะห์การกระจายตัวและที่ตั้งของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	206
6.1.1	ศักยภาพของที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	207
	(1) ด้านโครงข่ายคมนาคม.....	207
	(2) ด้านแหล่งผลิตและปริมาณผลผลิตในพื้นที่.....	213
	(3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานในการดำเนินกิจการ.....	221
6.1.2	ปัญหาของที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	221

6.1.3	การวิเคราะห์การกระจายตัวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	227
6.2	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	230
6.2.1	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายก.....	231
6.2.2	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	237
6.2.3	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรี.....	241
6.3	ความเชื่อมโยงตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน.....	245
6.3.1	ความเชื่อมโยงด้านที่ตั้งของตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	245
6.3.2	ความเชื่อมโยงด้านโครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	246
6.4	แนวทางพัฒนาตลาดและโครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	255
บทที่ 7	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	260
7.1	สรุปผลการวิจัย.....	260
7.2	ข้อเสนอแนะ.....	269
	รายการอ้างอิง.....	270
	ภาคผนวก.....	274
	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	275
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	306

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา..... 45
ตารางที่ 3.2	การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรที่ใช้ในการศึกษา..... 50
ตารางที่ 3.3	การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนที่ใช้ในการศึกษา..... 52
ตารางที่ 3.4	การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของตลาดกลางที่ใช้ในการศึกษา..... 52
ตารางที่ 4.1	แสดงจังหวัด เนื้อที่และเขตการปกครอง ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน..... 60
ตารางที่ 4.2	การใช้ที่ดินและลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร พ.ศ.2537 และ พ.ศ. 2541..... 69
ตารางที่ 4.3	สัดส่วนและอัตราการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2537-2541..... 70
ตารางที่ 4.4	แสดงแหล่งแร่ที่พบในภาคตะวันออกเฉียงตอนบน..... 77
ตารางที่ 4.5	แหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงตอนบน..... 84
ตารางที่ 4.6	ผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน(ตามราคาคงที่ปี 2531) จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2543..... 89
ตารางที่ 4.7	อัตราการขยายตัวผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาคงที่ปี 2531 จำแนกตามสาขาการผลิต รายจังหวัด พ.ศ.2547 และ 2543..... 90
ตารางที่ 4.8	ผลิตภัณฑ์จังหวัดตามราคาประจำปีและรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร ภาคตะวันออกเฉียง พ.ศ. 2545..... 93
ตารางที่ 4.9	ประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามเขตการปกครอง ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน พ.ศ. 2546..... 93
ตารางที่ 4.10	จำนวนวัด สำนักสงฆ์ โบสถ์คริสต์ มัสยิด ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน พ.ศ. 2546..... 98
ตารางที่ 4.11	จำนวนโรงเรียน จำแนกตามชั้นเรียน ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน ปีการศึกษา 2546..... 100
ตารางที่ 4.12	จำนวนสถานพยาบาล ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน ปีงบประมาณ 2546..... 101
ตารางที่ 4.13	จำนวนสถาบันเกษตรกรในปี พ.ศ.2546 ภาคตะวันออกเฉียงตอนบน..... 101

ตารางที่ 4.14	จำนวนกลุ่มเกษตรกรที่มีสถานะดำเนินการในปี พ.ศ. 2547 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	102
ตารางที่ 4.15	จำนวนสหกรณ์ จำแนกตามประเภทสหกรณ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พ.ศ. 2546.....	103
ตารางที่ 5.1	จำนวนและสัดส่วนผู้ถือครองที่ปลูกข้าว เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการปลูก.....	105
ตารางที่ 5.2	จำนวนผู้ถือครองที่รายงานการใช้ประโยชน์ที่ดินและเนื้อที่ถือครอง- ทำการเกษตรที่ปลูกข้าว รายอำเภอ พ.ศ. 2546.....	107
ตารางที่ 5.3	การเก็บรักษาข้าวเปลือกภายหลังการเก็บเกี่ยวของเกษตรกร.....	112
ตารางที่ 5.4	แหล่งขายข้าวของเกษตรกร จำแนกตามเขตพื้นที่เพาะปลูก และประเภทผู้ซื้อ ในปีเพาะปลูก 2545/2546.....	117
ตารางที่ 5.5	การจัดลำดับกลุ่มผู้ซื้อตามปริมาณการขาย จำนวนเกษตรกรที่ขายข้าว ให้ผู้ซื้อในแต่ละประเภทและความสามารถในการเลือกผู้ซื้อของเกษตรกร ในปีเพาะปลูก 2545/2546	123
ตารางที่ 5.6	ระยะทางในการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรต่อ 1 เทียว จากแปลงเพาะปลูกถึงตลาด.....	126
ตารางที่ 5.7	เหตุผลของเกษตรกรในการเลือกขายข้าวให้กับผู้ซื้อในปัจจุบัน.....	130
ตารางที่ 5.8	ปัญหาในการขายข้าวของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.....	133
ตารางที่ 5.9	การทำการค้ากับการตลาดกลางข้าวและพืชไร่ของเกษตรกร.....	136
ตารางที่ 5.10	จำนวนและรายชื่อสถานประกอบการโรงสีข้าวที่ได้รับอนุญาต- ให้ประกอบการค้าข้าว ตาม พ.ร.บ.การค้าข้าว พ.ศ. 2546 รายอำเภอ.....	139
ตารางที่ 5.11	การจัดลำดับอำเภอ ตามจำนวนและขนาดสถานประกอบการโรงสีข้าว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน.....	142
ตารางที่ 5.12	ช่วงเวลาทำการซื้อขายข้าวและแปรรูปผลผลิตในรอบปี ของโรงสีข้าว.....	144
ตารางที่ 5.13	วิธีการขนส่งข้าวเปลือกมาโรงสีข้าวหรือแหล่งรับซื้อ.....	144
ตารางที่ 5.14	แหล่งที่มาของข้าวเปลือกเข้าสู่โรงสีข้าว จำแนกตามประเภทผู้ขาย ในรอบปี 2545/2546.....	150
ตารางที่ 5.15	การจัดลำดับกลุ่มผู้ขายตามปริมาณการรับซื้อข้าวของโรงสีข้าว และจำนวนโรงสีข้าวที่รับซื้อข้าวจากผู้ขายในแต่ละประเภท	152
ตารางที่ 5.16	แหล่งกระจายข้าวออกจากโรงสีข้าว จำแนกตามประเภทผู้ซื้อ ในรอบปี 2545/2546.....	153

ตารางที่ 5.17	การจัดลำดับกลุ่มผู้ซื้อตามปริมาณการขายข้าวของโรงสีข้าว และจำนวน- โรงสีข้าวที่ขายข้าวให้กับผู้ซื้อในแต่ละประเภท ในรอบปี 2545/2546	154
ตารางที่ 5.18	การทำการค้าของผู้ประกอบการโรงสีข้าวกับตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	155
ตารางที่ 5.19	รายชื่อตลาดกลางผลิตผลเกษตรประจำตำบลของสหกรณ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	159
ตารางที่ 5.20	ลักษณะการดำเนินธุรกิจของตลาดกลางผลิตผลเกษตรประจำตำบล.....	163
ตารางที่ 5.21	ช่วงเวลาที่ทำการซื้อขายข้าวในรอบปีของตลาดกลางผลิตผลเกษตร- ประจำตำบล.....	164
ตารางที่ 5.22	วิธีการขนส่งข้าวเปลือกมาตลาดกลางผลิตผลเกษตรประจำตำบล.....	164
ตารางที่ 5.23	แหล่งที่มาและปริมาณของข้าวเปลือกเข้าสู่ตลาดกลางผลิตผลเกษตร- ประจำตำบล.....	169
ตารางที่ 5.24	แหล่งกระจายข้าวและปริมาณข้าวออกจากตลาดกลางผลิตผลเกษตร- ประจำตำบล จำแนกตามประเภทผู้ซื้อ ในปีเพาะปลูก 2545/2546.....	171
ตารางที่ 5.25	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจตลาดกลางผลิตผลเกษตรประจำตำบล.....	175
ตารางที่ 5.26	รายชื่อตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	179
ตารางที่ 5.27	ลักษณะการดำเนินธุรกิจของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	183
ตารางที่ 5.28	วิธีการขนส่งข้าวเปลือกมาตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	185
ตารางที่ 5.29	แหล่งที่มาและปริมาณข้าวเปลือกเข้าสู่ตลาดกลางข้าวและพืชไร่ จำแนกตามประเภทผู้ขายในปีเพาะปลูก 2545/2546.....	193
ตารางที่ 5.30	แหล่งกระจายข้าวออกจากตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภทผู้ซื้อ ในปีเพาะปลูก 2545/2546.....	196
ตารางที่ 5.31	ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	202
ตารางที่ 5.32	แนวทางและข้อเสนอแนะในการดำเนินธุรกิจตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	204
ตารางที่ 6.1	จำนวนผู้ถือครองที่ปลูกข้าว เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตในรอบปี 2545/2546.....	212
ตารางที่ 6.2	เขตเกษตรเศรษฐกิจของสินค้าเกษตรเป็นรายตำบล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	219
ตารางที่ 6.3	ความเชื่อมโยงตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	250

สารบัญแนบที่

หน้า

แผนที่ 4.1	ขอบเขตพื้นที่ศึกษาและเขตติดต่อ.....	61
แผนที่ 4.2	ขอบเขตการปกครองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	62
แผนที่ 4.3	ลักษณะภูมิประเทศภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	64
แผนที่ 4.4	ระบบคมนาคมและขนส่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	74
แผนที่ 4.5	พื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	82
แผนที่ 4.6	การกระจายตัวประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2546.....	95
แผนที่ 4.7	ความหนาแน่นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2546.....	96
แผนที่ 5.1	การกระจายตัวของผู้ถือครองการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ปลูกข้าว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	108
แผนที่ 5.2	การกระจายตัวของเนื้อที่ถือครองทำการเกษตรที่ปลูกข้าว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	109
แผนที่ 5.3	พื้นที่ปลูกข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2544.....	110
แผนที่ 5.4	การกระจายตัวของสถานประกอบการโรงสีข้าว ตามการจัดลำดับจำนวน และขนาดโรงสีข้าว ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	143
แผนที่ 5.5	ความหนาแน่นประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2546.....	161
แผนที่ 5.6	การกระจายตัวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	180
แผนที่ 5.7	แหล่งที่มาของข้าวเปลือกเข้าสู่ตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	195
แผนที่ 5.8	แหล่งกระจายข้าวออกจากตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ....	198
แผนที่ 6.1	ศักยภาพด้านโครงข่ายคมนาคมของที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	211
แผนที่ 6.2	ศักยภาพด้านแหล่งผลิตและปริมาณผลผลิตในพื้นที่.....	218
แผนที่ 6.3	ปัญหาการมีแหล่งรับซื้ออื่นตั้งอยู่ใกล้ที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่.....	223

สารบัญแนภูมิ

หน้า

แผนภูมิ 5.1	ระยะทางในการขนส่งผลผลิตของเกษตรกรและจำนวนเกษตรกร ที่นำผลผลิตไปตลาด.....	127
-------------	--	-----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 5.1	วิธีการตลาดข้าวเปลือกจากเกษตรกรสู่กลุ่มผู้ซื้อ..... 113
แผนภาพที่ 5.2	วิธีการตลาดข้าวของโรงสีข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... 149
แผนภาพที่ 5.3	วิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางผลิตผลเกษตร..... 168
แผนภาพที่ 5.4	วิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... 188
แผนภาพที่ 5.5	วิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายก..... 189
แผนภาพที่ 5.6	วิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดฉะเชิงเทรา..... 190
แผนภาพที่ 5.7	วิธีการตลาดข้าวของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรี..... 191
แผนภาพที่ 6.1	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายก..... 231
แผนภาพที่ 6.2	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดฉะเชิงเทรา..... 237
แผนภาพที่ 6.3	โครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรี..... 241
แผนภาพที่ 6.4	ความเชื่อมโยงโครงข่ายตลาดของตลาดกลางข้าวและพืชไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ..... 248

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญรูปลูกภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 5.1 ตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรี.....	179
รูปภาพที่ 6.1 สภาพทางหลวงหมายเลข 33 และ 304 (ประกอบที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดปราจีนบุรี).....	212
รูปภาพที่ 6.2 สภาพทางหลวงหมายเลข 3481 และ 3293 (ประกอบที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดฉะเชิงเทรา).....	212
รูปภาพที่ 6.3 สภาพทางหลวงท้องถิ่นคลองสิบแปด (ประกอบที่ตั้งตลาดกลางข้าวและพืชไร่จังหวัดนครนายก).....	212

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย